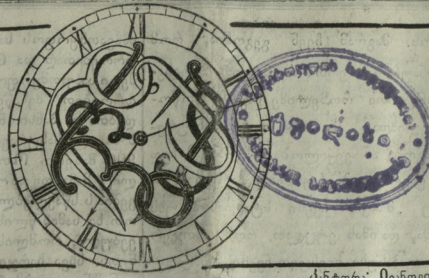

გაზეთის შესახებ

გაზეთი: ერთი წლით — ექვსი მან, ნახევარი წლით — სამი მან, სამი თვით — ერთი მან. და ხუთმეტრი მანათი, ერთი თვით — სამი მანათი.

წიგნები ამ აღრებით უნდა გამოგზავნებოდეს: ВЪ Типографіи, въ редакціи газетъ „ПРОВОДА“.

სელინ-მწიწარი

თიფლისში: ბაზეთის „სელინის“ კანტონში მჭეთისში: ანტ. ლაფთაძის მიხედვით.

ბაზეთი შედგენილი არის უნდა დაიბაროს: ВЪ Типографіи, въ контору газетъ „ПРОВОДА“.

რედქცია: ძველი ინსტიტუტის ქუჩაზედ, სოლომონ მირიანოვის სახლში.

კანტონი: ივანოვის მიხედვით, სასახლის მიდამოზე, შაბურაძის სახლში.

შინაგარე

საქართველო: სამხატვრო სამსახური სათეს — წერილი ამბები — დროების კორექტივები — სპონდენტები: იმპერატორის სახელდღეობის უბრალოდ კ. მეთაობის — რუსეთი: წერილი ამბები — უცხო ქვეყნები: საფრანგეთი — არაქვეყნი — საქართველოს ცხოვრებები: მართალი დღეობა.

შეტყობა: მგზავის შენიშვნები, ი. ბაქაძისა.

გოღონის მონღოლთა მიმართ, რომელთა მართობა დაბრუნდა.

სამხატვრო სამსახურისათვის

(მძღვის „თიფლისის მოამბის“)

იცი, მკითხველო, რას გაუწიწიწებია „თიფლისის მოამბის“ რედაქციას იმას, რამაც ქაჩალი, მანას კითხვები: ვინ უფრო გეტყობს მან სთქვა: ვინც თავი დამბანა, „თიფლისის მოამბის“ სწორედ ისე მოგვხსნა ჩვენ, როგორც ქაჩალი თვის დამბანს, „თიფლისის მოამბის“ ერთი კეთილი რჩევა მივეცი, გვიწოდო, რომ ის სახელტომი გზისაგან ავეცილებოდა. მაგრამ „ბებრუსულა“ რედაქციამ იუკარისა „ყმაწვილური“ რედაქციის რჩევა და სხვა რომ ვეღარაფერი მოახერხა, უწინდელს „სელინის“ რედაქციის შესწილი. უნდა გავიგოთ კარგად, რა გამწარებით შეძლადღეს უწინდელს „სელინის“ რედაქციას და იმის მუღამ თანამშრომლებს!

„შედეგი სტრუქტურით ჩვენ გვსურს დაგმაროთ „სელინის“ ხელმძღვანელებს, თუ რა მოუტყვიებელი შეცდომა იყო მათის მხრივ, რომ ხუფეღანი ერთად გაეზარებინა და გახეთი ყმაწვილური მწიფლების ხელში ჩაგდეს.“

ბრ. გეგონას, მკითხველო, რომ ვეგმწიწარება „სელინისადმი“ გულმტკიცე ნეტულაბას დაგადებინოს. ჩვენში ხშირად იციან მებტარნეთ კარის კაცებმა, რომ სელინით ან ვაშლით ზიანს; „ბიჭო, ბატონს ღერო მართებო!“ ამას რომ სუფრაზედ მსხლამო იტყვი, მაშინ უნდა იფიქრო, რომ თვითონ იმას სურს ყურმანის ცრემლის გადაყლაპვა, თორემ ბატონს რომ უფისობაც ღერო არ მოაკლდება, ეს ძალიან კარგია იცის ერთგულმა მხელელმა. ან გვარია „თიფლისის მოამბის“ გულმტკიცე ნეტულაბაც: იმან ძალიან კარგად იცის, რომ „სელინის“ „ხელმძღვანელების“ კომისიან „მოამბის“ ყველთვის უფრო ბევრი რჩევა, ვინც „სელინის“ „ხელმძღვანელები“ რომ ეწლია აქ ყოფილიყვნენ, „თიფლისის მოამბის“ ისე არ დაეცნენ, რომ წერილობანებს გამოგდამოდა და ამ წერილობანების დენისგან სახსლტომ ნაზრახ გზაზე დამდაროდა. ბი ეს საფრანგული ჩაფარდა სწორად „მოამბის“ და იმტომ შესდგომია გოდება; ვითომც „სელინის“ სიბრალულეთ, და აუცვლრის „სელინის“ „ხელმძღვანელებს“, რათ გაეცქციეთ და გავეთა ყმაწვილური მწიფლებს რათ ჩაუგდეთ ხელში.

მაგრამ „მოამბის“ რომ საკუთარი თავისადმი სიბრალული „სელინისადმი“ სიბრალულად დაგვანახა, ეს არ უნდა გავიგვირდეს; ამიტომ რომ კამეღიაში მოუხერხებელი

მართა ჩვენ ერთ, თორემ „მოამბის“ რათ გაუტყობდებ მარის ველზედ ყოფნა და სამოკალეო ცრემლების დება! ან სამოკალეო ფორუმზედ დგამა და თავის მემამულეებზედ გამხებრება-გამომხებრება! ან თავისუფალი აზრებით საგარეო ყოყორება და საშინაოთ კი კიბოსებური ბოროდღვა! ჩვენ ვართ მართა ისეთი გულწრფელი, რომ „შეფრცხვინა“ შეგვიძლია ესთქვა: „კამეღიაში რომ ვერ ავასრულეთ“, თორემ „მოამბის“ ამას არ ივადრებს.

ძლიერ მოსაწონია, რომ ეს მოხერხებული რანდი, რომელმანაც ასე წინდაუხვედელად გამოგვხებია მამებსა და შეიღებს შუაჩხულისა და დაგიდარაბის ატების სურვილი, რომელმანაც ასეთი კომიკურის გულმტკიცე ნეტულაბა გამოაჩინა ჩვენზედ, თავისებურს ლოლიკას არ ჰკარგავს და ჩვენის ნაწერის შინაარსს სულ სხვა სახით აჩვენებს საზოგადოებას.

ჩვენ იმას ვამბობდით, რომ მოამბის, ისე გამოუტყვამს თავისი აზრი, თითქო ის ყოველად უტრდებო იყოს და ჩვენ კი მამებსა და შეიღებს შუა სიძულვილის მოსურნე. ამითი „მოამბის“ ნაძრახ გზაზედ დამდარა, ან პირებს დადგამას და ჩვენ უფრჩხეთ, რომ აქედამ ვალზედ, თორემ დამაშკობამდის დღე გზა არ არისო.

„თიფლისის მოამბის“ სცვლის ამ აზრს და ამბობს, ვითომც ჩვენ ნაძრახ გზაზედ „მოამბის“ მხრით ჩვენი „იმერული“ ენის უტყუტე და იმანი შეცდომის ძებნა ჩაგვეთალოს და ამ გზილამ ვადადგამს უფრჩხედით. სწორედ ბებრუსანა მოამბის უნდა ევადრება ამ გვარი სიციკელი და არა „თიფლისის მოამბის“!

ფელტონი

მგზავის შენიშვნები.

„მიბრუნებ მტვერს ჩემს ფეხებში! ამ სიტყვებით გამოვეთხოვე ქალაქს თიფლისს და რკინის გზით გამოვემგზავნე შორის უფსლებს.“

მანას სტანკოხედ, იმ ვაგონში, სადაც მე ვიყავი, შემოვიდა ერთი ყმაწვილი კაცი, რომელიც კარგა ხანია არ ეჩინება. ის მდირდა იყო მართალი, ხელზედ მწეწე ვერჩატკენი ეცემა და ფეხი მოვლარე ლაირაკები პოლსაოპოვებ.

იმან გამაწიწა ხელი ჩამოსართმეველად და დილილი მიხარა:

— იმს, რა მიხარია, რომ თქვენა გზეულით: მე იმას დაეცირებთ დაეცქერო.

— მერ მკითხველით: — მერა.

ბე იმან თავის სახელი და გვარი მიხარა.

— ჰო, ახლა კი გიკანთ. თუ თქვენ არ გამაწიწაობით, მე, სწორედ მოგახსენოთ, ვერ გიკნობდით. სულ გამოცდილობართ. ახლა ვთხოვთ ვიკითხო: რათ გავხარათ ჩემი ნახა?

— როგორ არ გამეხარდა კაცი: მე დამარწმუნებს, რომ ვითომ თქვენ და ზოგიერთა სხებთ ცხებში დავიჭირებთ.

— სიხებში რომ დამიჭირებდნენ, კაცი არ მამიკლავს და ქურდობა არ მიქნია...

ბე კარგად დაფიქრა ჩემი მოსაუბრე ყმაწვილი კაცი და შეძლედ მკითხა:

— ჩვენს ლიტერატურაში რაღა ამბავია ძალიან კი ვიკითხება ჩვენი ლიტერატურის ამბავი! იმან მთელი თავის სემინარიის ცხოვრება ისე გაატარა, რომ ორი წიგნი არ წაუკითხავს არც ქართული და არც რუსული და სამხატვრო კი კარგი უმოგინა... მარტო თავის სახელმძღვანელობისა არც კი იცოდა, თუ სხვა წიგნებიც იყვნენ სადმე. ბი მოკლეთამ ყმაწვილის სემინარიაში ცხოვრება: სადილის მირთმევა, სადილი უკან მილი, ძილს უკან ბაღში ვასტინება, სვირნის უკან ვანშამი, ვანშამის უკან კიდევ ძილი, დილით შეიღ სათხე ადგამა, კლასებში შესვლა; კლასების უკან კიდევ სადილი და სხვანია. ასეთი იყო ამ ყმაწვილი კაცის ცხოვრება და ერთი პირველი შეგვირდთანა კი იყო.

— რა დღე ლიტერატურა ჩვენა გვაქვს, რომ თვალყური ვერ გიდევნება. პითი ვაშლითა არა გვაქვს, მაგდენი ჯამგირი გქონია, გამაწიწრე და გავებთ რაც ანბავია ლიტერატურაში.

— მაგას მხოლოდ ეხლა ბანებთ; ანა ცხოვრების გეო ვაიკეთ, მაშინ გნახათ, რადაც ვაგუთებს გამოწიწრთ მართალია ბევრი ჯამგირი მაქვს, მაგრამ ეს ჯამგირი არც კი მყოფობს, თასი ბატონი მკვირ ტყავრება, ბაღები, ეგრებები და სხვა ათას-ნახი შეტყვევია.

— ამ ჯიბის გამოთვლებელ ადგრებს მითვლივად ყმაწვილი კაცი, რომ ბიბი მივლი. ბე ერთმანერთს გამოვეთხოვე მე რადაცაა ზორის ზეითი ოც და ხუთი, თუ ექვსი ვერის კიდევ მქონდა ფეხით ვასავლელი, ამისთვის ბევრი აღარ დავიგვიანე, ავიღე

ჩემი ბოლხა და გაუდგიდ გზასა. პარგად დაღმებელი იქნებოდა, რომ ჩვენი სოფლის მდინარის წინაგის ნაპირას მივედი. ბე ცოტა ხანს დაიჯექ დასვენებულად. მშვენიერი თბილი და ნათელი ღამე იყო, მთლიან მინდორში ისეთი სუნებლება იყო, რომ მეგონა სადმე ხელთყურად გაკეთებულს ბაზის ვეფოლებში ვხივარ შეთქა... ლაფარ ცახედ უხვად გამოჭრთენ ვარკვლები; მხილითი რველი მთავარეც ამაკიციდა მითი იქილამ და თავის ვერცხლებიერი ნათელი მოჭიწა მინდორთა, მდელითა, ტყეა და ჩემ წინ მკვირცხლად მოჩინაო ლიანახეს. ზვირთი მისნი ბრწყინვალედდნენ მთავრის ნათლენად და ისეთის სიწაფითი და სიმალით მბრბოდნენ და მისდევდნენ ერთი ერთმანერთს უკან, რომ თითქოს ვაგვბრუნებულნი არიან და უნდა ერთმანერთს წინ გაუსწრონ... იმს, ლახო, ლახო! ჩვენი ცხოვრება რომ დღე შენვითი მკვირცხლათა იბოლებს, ღვლილეს და ჰქუხლეს, მაშინ ის ხომ ასე ხანტო კამწიანეთი გაჩერებული, უფერული და დამყაბებული არ იქნებოდა!... სიხუე და სიმყუდრე იყო ჩემს გარეშემო, ისეთი სიხუე თითქოს ქვეყანაზედ სულიერი არსება აღარა ცხოვრებოდა, არც იმავი მოსიბედა არ საილამ და არც ფოთილით შრალი სიმბადა... მხოლოდ ხანდისხანს, შორს საღდაც მითი ძიბოში, ვაწარდებოდა თოფი და ამის ხმას მთლად შიდა ბარი ბანს მისიციმ ხოლმე... მერ კე, პატარა ხანს უკან, ისევე ისეთი სიმყუდრე და სიხუე მოიციედა ხოლმე ქვეყანას, რომ თითქოს იმისი მართლის ცემა იყოს შემდგარი... ლინანს ვიჯექე ბაბაყულისითი მართუკა ამ წყლის პირზედ და ათასნარი აზრები და ფიქრები იბადებოდნენ ჩემს თავში.

სახსილოის არის, რომ ჩვენს მოპირდაპირე სტატიაში „მოამბის“ რედაქციამ თვითონვე თავის ხელით მოიხრია ის, რამაც ის ასე საშინლად დაფთხოთა თავად პირველად: იმისთანა ლიბერალიზმზედ პრეტენზიის მექონი, როგორც „თიფლისის მოამბის“ და ნორმალურ მდგომარეობაში მყოფი კაცი, არასადღეს არ იტყუდა, რასაც მოსწავლე ყმაწვილებზედ „მოამბის“ № 89 ამბობს. შეუნდოს უფალმა!

ბი რანაირად მოიქცა „მოამბის“ თვითონ იმისგან შეთხულის შიშის გამო და რა და რა წამოიხროლა!

რაც შეეცხვა თვითონ „სელინის“ ყმაწვილური ლიტერატორი რედაქციის ხელში, „ბებრუსული“ „მოამბის“ აირასა წერის; ჩვენ არა გვაქვს არც საშუალება და არც დრო, რომ „სელინის“ ყველა უმეტრება ეახილოთ, რაც იმის ნომრებში არის! ამაზედ უფრო მართალი მოს დღეში არაფერი უთქვამს „თიფლისის მოამბის“ უმეტრების სახსელოდ ვერ, რასავიგვრელია, საჭიროა თავი და მტრმე მცენიერება, რომელთა ქონება თუ უქონელობა „მოამბის“ თავის არსებობით დაგვანახა. შდროლობაზედ ამას ვიტყვი: ჩვენ გვეგონა, რომ თუ „მოამბის“ რედაქცია მოკლითი არ იყოს, ნომრებს მართკ ვაღმოდელიოს, სხვებისაგან დაწერილი მოწინავე სტატიებით და ლუბოლოვეელი სამსახური პროცესებით როგორ გააცნებდა.

წერილი ამბები

—სამასწავლებლო მასრის მწრუნელების ანგარიში გაცნობებს, რომ თიფლისის გუბერ-

თიფისუფლები ფიქრთა და აზრთათვის მხოლოდ აქ არის...

ღლი კაცის ვანშობა იქნებოდა, რაკა შინ მიველი; მაშინვე დავეცი და დავიძინე. მეროდ დღეს ვადავლეთ თუ არა თვლი ჩვენი სოფლის გლეხკაცების ცხოვრებას უნებურად აღმომბნენ გულილამ ეს რუსის პოეტის სიტყვები: „Гдѣ народилъ, тамъ и стонѣ!“

ღღე ღღეზედ, თვე თვეზედ და წელიწადი წელიწადზედ მიბიბან, ყველა იცვლება დემიწის ზურგზედ, ყველა აუზგომებსებს, ასულთაებს და აფიკიბებს თავის ცხოვრებას და ჩვენი გლეხკაცის ცხოვრება კი ისევე ისე უცვლელი, გაუფხვავებელი და გაუსუფთაველი რჩება; იმის მაგარიად, რომ ჩვენი ვაგლემა კაცმა მომშობის ელენები და ვანშები, დასწორის სომხების და ურკების მონებთ, უფლის თავი, ის, ღრას განმელოლით, უფრო და უფრო უმატებს ვალს, უფრო და უფრო უმონავდება თავის გარემოებებს, ბოლოს გლეხკაცის საქმე მიდის იქამდენ, რომ იმას ვაღმით და ვანშები ეყოლება მირაწყური და რჩება დაღატაკებული; ბი მირა მდგომარეობაში არა მართკ მოარის უფლის გლეხკაცობა, არამედ მთლად საქართველოსი, და განსაუბრებით უფრო სამწუხარო და სატირო მდგომარეობაში მიზიყის მხარე, რომლის სიღარიბე და სიღატაკე, როგორც იცის მკითხველმა წარსული წლების „სელინის“ ნომრებში, იქამდენ მიამწია, რომ გლეხები ანებდნენ თავს თავიანთ მამა-პაპის სისხლით და რველი მართყულის მიწაწყობას და მიღობდნენ სხვა უფლებში საზრდოს მოსაპოვებლად.

ნიის ოცდა ოთხს სასაფლაო შკოლაში მხოლოდ ხუთას ოთხმოცდა თერთმეტი მოსწავლე არიან. მამ თითო შკოლაზედ ოცდა ოცი მოსწავლე მართს. ეს ანგარიში ცხადად გვიჩვენებს, თუ რა ღარიბი ეკონომიკურად ვართ ჩვენ შკოლებითა და მოსწავლე ემწავლებებით.

ამას გარდა ესევე ანგარიში გვაცნობებს, რომ ახლად დაწესებულის ემწავლებების გამო მუთაისის გიმნაზიაში წყლის მარტო ერთი მოსწავლე დაუტყურია ჯეროვანი ემწავლებნი, რომელიც ოცდის უნივერსიტეტში შესულა

— 16 სექტემბერს აკურთხეს შიღლისის საკლემო პრაივიზიანისათვის ახლად აშენებული სახლი, რომელშიაც სწავლება ოქტომბერში დაიწყება, როგორც ამბობენ.

— სიღნაღის მახლობლად მდებარე სოფელს საკოპოს, რომელშიაც ექვსი კომლი მცხოვრები იქნება, როგორც გვეჩვენებს წყლის დიდი უბედურება დამართან: იქაური წყაროები დამშრალა და მცხოვრებლები იძულებული არიან, წყალი სიღნაღიდან და ნინოა წმინდის მონასტრიდან ზოდონ, ოთხი თუ ხუთი ცერტის სიშორეზედ.

— ზაფხუის „შმაკის“ № 37-ში დაბეჭდილი პატარა შენიშვნა იმ ჩვენის სტატიის გამო, რომელიც „შმაკის“ წინააღმდეგ წინააღმდეგ დროების „ნაშრომი“ იყო.

„შმაკი“ ამბობს, ვითომც ჩვენ ჩვენის მიმართულებისაგან გარდაგებულის და მებატონეების ექვილობას შეესდგომოდით. თუ ჩვენ შიღლისის აზნაურების საადგილო მათელა ბანკს იმ გვიანს თვლით არ ეუტყვიან, როგორიათ „შმაკი“, და ეს მიანიხიან „შმაკს“ თავდაზნაურების ექვილობათ, მაშინ რა სახელითაც უნდადეს პატივცემულს „შმაკის“ რედაქციას იმ სახელით მოგვანათლოს.

გენათლოს. მაგრამ ჩვენ გვგონია, რომ თავდაზნაურების ერთი რომელიმე თვისების და ან ერთი რომელიმე საქმის მოწინააღმდეგეობა არ უნდა თავდაზნაურების ქიმაგობა ან ექვილობა. მაგრამ ამანუდ სიტყვის გარეშე ჩვენ გნობა არ გვსურს, რადგანაც „შმაკი“ ჩვენი სტატიის პასუხს გვიჩვენებს, და იმას ეუტლით, რომ ერთჯერ საშუალოდ პასუხი მიესცით ჩვენს ბრალდებისთვის.

— ჩვენ მივიღეთ ერთი პაწაუქალდის ნახევი, რომელზედაც რამდენიმე თთორეული სიტყვა სწერია, და რომელსაც, როგორც გვიამბებს, დიდი მნიშვნელობა აქვს თფილისელებისათვის. ეს ქალაღი ერთი იმ ნაფიქრთაგანია, რომელსაც იჯარაღრის მუღრინბეკოვის აგერტები აძლიევენ იმით, ვისთანაც ქუხაზუდ დეკრის დროს ჩხუბი მოუხლებთან და რარწმუნდებთან, რომ ამ დაქვრივს კაცს მანეთის გარდასახად არ მარტობს. ეს ნაფიქრი შიღლისის სწორად ბეგარად უფრო საკირო შეიქმნა ყველასთვის, ვინც საცხოვრებელი პასპორტი ამიტომ რომ უპასპორტოს სახლში იჭერს პოლიცია და არა ქუხ ზედ, და იჯარაღრის მუღრინბეკოვის აგერტები კი ქუხაზუდ იჭერენ ყველას, ვისაც მანეთის გარდასახად არ მარტობს და ეს პაწაუქა და სასაცილო ქალაღის ნაფიქრი არა აქვს.

იმეპიის მახახიის საშუალოლოპის შრილობა მ. მუთისში.

(გაგრძელება)

მათათვის თუ არა სასწავლებლის სამმართველოს წყერების კანდიდატებზე ექვის ყრა, ყროლობას გარდმოეცა განსახილველად სასწავლებლის სამმართველოსაგან შედგენილი ხარჯის აღრიცხვა 1875 წლისა. ამ ანგარიშით საშუალოლოპის ფულისაგან 10600 მანეთი აღ უნდა დახარჯულიყო. ამ ფულზეში 5885 მანეთი მასწავლებლებზე იყო დანიშნული ჯამაგირად, 624 მანეთი სასწავლებლის მოსახარებებზე, შეშუზე და სასწავლებლის განათებაზე, 1500 მანეთი სასწავლებლის

საავთოყოფის სახლის ასაშენებლად ერთ-ღრდებითა და 600 მანეთი კიდევ ცოტა მტეტი საავთოყოფის შესანახად ხარჯათ. მით-ღრდებით შესაწავნებლად ღარიბთა შვიკრდებითა და პასიონერთა ტანისამოსის ქვეშეგებისა და სახურავისათვის, იყო დანიშნული 900 მანეთი. ომთხ ოთახის ქირად, რომელიც მამა დეკრანზ მამრეკლეოვს მიუჭრა-ეგებისასწავლებლისათვის, 466 მ. ეს ოთხი ოთახი სამის წლის ვაღთი ყოფილა დაქირავებულნი. მისათვის ქირა შეადგენს 1398 მანეთს. სხვა ხარჯი კიდევ სხვა საგნებზე იყო დანიშნული. ამ 10600 მანეთს მიღებულის ფულს გარდა ხარჯათ საეკლესიო ხაზინადამ კიდევ სხვა არის დანიშნული სასწავლებლისათვის.

რაც ამ ანგარიშის განხილვაზე დებუტატებს ღაზარაიკ ჰქონდათ, იმას რომ მოეყვინ შორ წაგვიყვანს. ამისათვის მე მოვიყვან დებუტატებისაგან დადგენილ არის ამ ანგარიშზე, რომელიც მათი შედგენილი სოგლისაგან სჩანს. ამ იმითი აზრით: „ვალმოგეცა განსახილველად სასწავლებლის სამმართველოსაგან შედგენილი 1875 წლის ხარჯი და ერთ ხმად გარდასწყვიტეთ: შტატის მასწავლებლებს, როგორც შტატის გავყეთელებისათვის, ეგერტე მომატებელი გავყეთელების მიცეპისათვის დაენიშნოსთ ჯამაგირი თანხმად სასწავლებლის წესდებისა. ამ ანგარიშით თითო მასწავლებლის მოზღის 420—660 მანეთამდე ზოგს მტეტი. სასწავლებლის შესანახად. მოსახარებებზე, შეშუზე და განათებისათვის დანიშნოსთ 500 მანეთი. მითა დროებით შესწავნებლად გარეშე ბინის ღარიბთა შვიკრდებისათვის და ბურსის შვიკრდების ტანისამოსისა და ქვეშავებ-სახურავისათვის დანიშნოსთ 300 მანეთი. რადგან თითო სასწავლებლის სახლში არის სამი კაცი თვისეფული კლასის ოთახი, ამ ოთახებში იქნეს დეტელი მოსახარებელი კლასის შვიკრდები. დანიშნული შვიკრდებისათვის იქნეს კლასის სახლოვეს დაქირავებული ამ წელშიაც ის სახლი, რომელიც წარსულ წელში იყო დაქირავებული, და ის 1398 მანეთი, რომელიც ოთხი ოთახის სახლის ქირად უნდა გავიდეს სამსწავლებლოში, გაიდდეს გნლავე და ოთხი ოთახი აშენდეს სასწავლებლის სახლოვეს მოსახარებელი კლასისთვის. საავთ-მყოფო სახლის აშენება გაიდდეს შემდეგი დროისთვის. შკრამლ ხარჯათ ამი მანეთის ფული დანიშნოსთ 50 მანეთი. მანქანარის ხარჯათ 150 მანეთის ფული დანიშნოსთ 100 მანეთი და სხვა... ამ მიღებულის აზრი, რომელიც მათ ამ სასწავლებლის სამმართველოსაგან შედგენილი ხარჯად დასდეს და წარუდგინეს ყოველად სამღვდელის დასამტეცად.

ამ ყროლობაში აღმოჩნდა, რომ საწყალი სოფელი მიღვილია, რომელსაც სიღნაღისა გამო ანგარიშ არ აცეცა და ქალაღებით დაიარება, ყოველ წლიობით იხდის სასწავლებ-

ლის სასარგებლოდ და სემინარის ასაშენებლად. ქ. მუთისში წელაწლად 10—25 მანეთამდე და კეთილის სობორის მიღვდობა, რომელიც სხვა და სხვა თანამდებობისაგან 1000 მანეთობით იღებენ წელიწადში, ერთ გროშს არ ეწევიან სასწავლებლის შენებას. ნეტავი რომელი აზრით ხელმძღვანელებამ მუთისის კათედრის სობორის მიღვდობა ამ შემთხვევაში? თუ მას ფიქრობენ, რომ მათ მათ მიღვდობა არა ყვეთ ისე, როგორც სოფლის მიღვდობა? მანა ცოტანი არიან ისეთი სოფლის მიღვდობი, რომელთაც შეიღობი სრულებით არა ყვეთ? ამგვარ სასწავლებლისათვის ფულდეს კი იხილავ ჩემის აზრით პირველი კათედრის სობორის კრეფულს უნდა ეტყვიან მაგალითი სოფლის მიღვდობისათვის.

ამის თანახმად ხეივან შეიტანეს ყოველად სამღვდელისათგან ყველა დებუტატებმა, რომ კათედრის სობორის კრებულზე გახდეს მონაწილე სასწავლებლის შესანახად გარდასახად ფულში. ამანუდ ევეი არ არის, რომ ყოველად საშუალოდ ჩაავრანეს მათ და სასწავლებლის საქმეში მიიღვენ მონაწილეობისა სოფლის მიღვდობის შესაგავლად.

ამ ყროლობას შკრამლ მიუცემელი წინააღმდეგა საზოგადო შვიკრდების ბინის აღშენებაზე სასწავლებლის სახლოვეს, მაგრამ ამანუდ უარი განაცხადა ყროლობაზე, რადგან საზოგადო შვიკრდების ერთად დანიშნება მიუხებრებელიდ შეიკცხა ზოგიერთ ადგილობარებზე მიღვდობის გამო.

სხვა ღაზარაიკ ჰქონდა დებუტატებს, როგორც ამ შემთხვეულ საგნებზე გვეყოფ სხვებზე, მაგრამ ისინი არც საინტერესანი არიან და არც შეიძლება იმის დაწერილუბით გარდმოეცა.

შველა დებუტატებს ძლიერ საწყენათ დაწინაურ დეკრანზის მამრეკლეოვი ოთხი ოთახის დაქირავება მოსაგე და ისიც 466 მანეთად წელიწადში მოსახარებელი კლასისათვის. დებუტატებს არ სურდათ ამ ოთახების დაქირავება, რადგან ძლიერ დაშორებული არის სასწავლებლებზე და ორ შვიკრდებს ერთად ბინარობა არ შეუძლია, თუ ორვედ ერთსა და იმევე კლასში არ სწავლობენ. სასწავლებლის შედამხედველის ოჯადგოლე უ. შ-მა დებუტატებს გამოუყვანა, რომ კანტარახტი შვიკრდო არის დეკრანზი მამრეკლეოვის ოთხი ოთახის დაქირავებზე და ფულად რადდენიმე მიცემული აქვსა და თქვენ უთუთოთ თანხმად უნდა განხდეთ ამ ოთახების დაქირავებებზე.

რომელიც სასწავლებლის წესდებამ მიაჩნა ნეტავი სასწავლებლის სამმართველოსს უფლებია, რომ მათი მანიგობით მიღვდობის შეტყობილი ფულის მიესცეს რამდენ მათ დაუეითხად და ანუ ამ ფულების დახარჯავე

ზოგნი კიდევ დლოითი, ქრწიით, მხალით, ნაყარ-ქათათით და სხვა მცენარეებით იგეებოდნენ. შრთის სიტყვით, დაქეშვარით ბიბოტონებში შეგვიძლიან ესტკეათ, რომ ჩვენი გლეხკაცების ცხოვრება, წინ წასვლის მაგიერად, უფრო და უფრო უნდა მიდის, რომ ისინი ამ ათი თორმეტი წლის წინად უფრო კარგად სარგობდნენ, სინამ გნობა. მათი სადღობი სახელები არაფრით არ გაუფრადებდნენ: ისევე მელბესათი მიწაში არიან ჩამძობილები; უცხო კაცი რომ ღამე ჩველში მივიდეს, ვერ შეიტკობს თუ აქ სდევლია, თუ ამ ძაღლმა არ დაეყვანა და ან არაინე გამოჩენაურა. ამას გარდა, ერთსა და იმევე სახლში იმყოფებიან გლეხკაცის სახლოვეს: ხარკი, კამბჩი; ძაღლიც; ქათამაც; ერთის სიტყვით, ყველა, რაც კი იმ მოკბოვება და მოეყვება გლეხკაცსა. რაც შეეხება ღობინს და საცულოს ამისას ნულდასა მკითხავ, მკითხველი, მთელი სოფელი რომ მოიარო ორ საბანს ვერ იმეგინა, თუ ზაფხულშია ცარიელი ქოლამებზე წყაან ტრეტელები, თუ ზამთარია—ჩაქცელები. იშკიოთია, რომ გლეხ კაცს ერთი წელიც საცელი ჰქონდეს: ის შეიკრავს ერთი წელიც პერანგს და პერანგის ანახავს და იქამდისინ აცეცა, სანამ ზედ ტანზედ ლუკა-ლუკმა არ შემოეფიქრებება. საცულის გარეშა რომ მოიღობოს, მინ უნდა დაჯდეს და მოეცადოს სინამ გარეცხებოდეს და გამოეზოდეს. მრთხელ გლეხებს სასაცილოდ არ ყვითა, როცა „სასაცილო გაზვიადებ“ წაუეითხეს ის სიტკია, სადაც საცულის გამოცეალს ურეტელები იმით, „მანა ჩვენ არ ვიცი, რომ საცულის მაგ-მაღე გამოცეალა კარგია, მითხევი იმით, მაგრამ იმდენი შეძლებს რომ არა ავაქვს, რომ ორი და სამი ხელი საცუ-

ლი ვიქონიოთ! ამ ცს ერთი საყრანგე და პერანგის საახანაგე გამოკრავთი ურისა, მითხრა ერთმა გლეხმა, და ამის ვიღაც დღე-ღამეღამის კისერზე მაწვეს; თუ ეიმოენე ფული და მიევი ხამ კარგე, თუ არა და კალომბზედ კოდანახეგია პური უნდა აუწყო და მიეცე“. ამისთანა შევიკრავებელი უცხოების შემდეგ რა გასაკვირველია, როგორც პროვინციული მათემატიკელიც ამბობდა, რომ ეხლანდელი გლეხკაცობა აღარა ჰქვანდეს სიტყვით, სინამცაით, ძალით და ღონით იმ გლეხკაცთა, რომელნიც მხტანდ მოგვარასთან ჰყვანდნენ ომებში. მხლანდელი ოცი წლის ვაჟ-კაცი ისე დაჩაგრული ვაღითა და ვაზმით, რომ შეხედორობოც წლის კაცი გვეგონება; მასში ვერ ნახავ მენ იმ სითამებს, სიტყვებს და სინხიარულს, რომელიც უნდა ჰქონდეს ოცი წლის ვაჟ-კაცსა. ნაცეად ამისა ის არის დაღონებელი და დამარბული, წარბ-მეკრული და შუბლ-შეშუხებული. და არც შეიძლება, რომ ასე არ იყოს: კაცს ექვსი თუმანი ემართოს, ექვსი თუმანი სარგებელში ოცდა ათი თუმანი პური წილობა და თვინი კი მათე კიდევ ემართოს—ამანუდ მეტე უღრწიობას და უსინდიობა კიდევ იქნება! მრდი და ამის შემდეგ რე იქნება კაცი დაღონებელი და დამარბული დანაუფლებელიდ! მაგრამ რა არის მიზეზი ამ სიღარიბისა?

რომ შევიძლოს თავის ცოლ-შვილით წლით წარბამდე დარჩენა. ჩვენი გლეხკაცი რომ მარტო თვიობი სარგებლობდეს თავის ნაშრომით, მაშინ ის ისე ღარიბი და საწყული აღარ იცხობდებოდა, მაგრამ უბედურება ეს არის, რომ თავის ნაშრომით მარტო თვიობი არ ეკუთვნის: თავის ნაშრომით ის იხდის საჭიროებო ხარჯს, მიღვდობს და დარევის ვაღს, მკვდრისას და ცოცხლისას; ურისისა, სომხისას, მიწის პატრონისას, ღვთისას, ხატისას, მკითხველისას და სხვისას და სხვისას—ღვთიანი არის სახელი მათი. მოსავლი კი კლებულობს; კლებულობს იმისთვის, რომ მწიცი, დროს განმავლობით, უღონოვდება და უშფურდება ნეტა განხევა. მკითხველი, გლეხკაცი კოლობის დროს, როდესაც ის გულ-გადაღვილი და გულ-ხელ-დაქრფილი, დაღონებული და დამარბული დასცქერის თავის მოკლეობებს, რომელნიც ეგება ჩანათბირეყენ მარგალიტით პურს!

ამ რამდენი მოკლეობი ჰყავს ჩვენს ხალხს—და რას ვეფიქრებთ ჩვენი ახალი თაობა, ჩვენი, რომელნიც ხალხის ქიმაგედ და ხლხისთვის წამებულად ვრაცხებ ჩვენ თავს! არაფერი ცარიელი სიტყვების მტრს. ჩვენ ყველანი იმ ვასილსა გვევათ, რომელიც სიტყვით ბეგის რამეს ჰყვიროდა და საქმე კი არსად სჩანდა. ჩვენ შევრდებში ორი კაცი არ შეგვცობდა, რომ ხალხის ცხოვრება დახლოვებით იკოდნენ. ამიტომაც ჩვენ შევრდები უფრო ვერაობის ცხოვრებად იღებენ ხალხზე საგნებს, სინამ თავთე ხალხის ცხოვრებამ, ამისთვის რომ ვერაობის ცხოვრება წიგნებდამ

მანც იციან და ჩვენი ხალხის ცხოვრება კი არც წიგნებდამ იციან და არც თვით ცხოვრებით. რა უნდა უშეგლოთ ჩვენ იმ ხალხსა, რომელსაც არც კი ვიციოთ რაში ეტყობა შეგლა, ჩვენ ვართ ბრმა წინამძღვრნი ბრმა ხალხისა.

მართა ყმაწვილმა კაცმა, რომელიც გამოჩენილ პედაგოგად და სწავლულად რაც-ნაეს თავის თავს, ხალხის სიღარიბედა „გამოყვანაზედ სიტყვა“ თუ გინდა, რომ ჩვენი ხალხი სიღარიბედა გამოვიყვანოთ, ფულევი უნდა შევეგროვოთ და ვაღებთ გადაუხადოთ“. მერე ჩემო ძალი-ძალი დემოკრატი, რომ გადაუხადო ვაღებთ, განაღარ შეგდებთან ჩვენს გლეხკაცობას ყველა ის გარემოებანი, რომელთაც დღევანდელი ვაღები ადებენში? არა, ჩემო მეტყიბონი, ამით ჩვენ ფონს ვერ გავაღო; სინამ იმ გარემოებანთ არ გამოეშორებოთ ჩვენს ხალხს, რომელნიც აღებენივე ვაღებს, მინამდის ის სიღარიბედა და სიღატაკედა არ გამოვიდა; და თუ როგორ შეიძლება ამით მამოვარება, ამანუდ მენ, ჩემო ძალი-ძალი მოკრატია, და მენც, ჩემო მკითხველი, კარგად დაფიქრდით...

სოფელი ანბოს, 1874-წ.

კანტრასტით შეეკრას ვისმის, მიღწემის მომავალი წლის ანგარიშს სამღვდლოების ყრილობა არ განიხილავს და ევედა ხარჯზე არ დათანხმდება და ეს ხარჯები უკიდურესად ამოვიღოთ სანდო არ დატოვდება, არაფერს არა აქვს უფლება რაიმე პირობა ანუ კანტრასტი შეუქრას ვისმის ამ ფულის ხარჯზე. ეს უფლება რომ სასწავლებლის სამართველი არ აქვს მიწინააღმდეგობა, ვგონებ ამას ვეუბნები, მაგრამ ჩვენ დაუშვებულა. — ეს რომ იმან ანათ არა თუ სარგებლობა დიდი ხარისა მისკ მღვდლებს და საწავლებლებს. სხვა თანე დაწესებით და ისეთი მოკლე ვაჭრობებში რომა რაგორ იქონიან კაცს, რომ იმას მელიც მთიერ შორს არის, შეუძლებელია პარტი თუ ერთი შეიღოს მძიტი არა მყოფს მღვდელს, მაგრამ არა შეიღოს პატრონმა, რომელსაც ერთი შესწავლა კლასში ყავს და მეორე მოსამზადებელი, რა უნდა მათი ცალ-ცალკე ბინა უნდა იზოვოს მათთვის? იმეთი დაუფლება მღვდელს ცალცალკე მისთვის დაბინავება? ანუ ისე როგორც მისთვის მათთან სახლი, რომ ისეთ ნორმით გაწევა მათთან სახლი, რომ ისეთი ადგილი არ დაეკარგებოთ კაცს პარტი, გავწყდა თუ გინდ მათთან ყველა სახლსავე, მაგრამ ეს გაგვიზნათ ოთხი ოთახი თითო ერთიანი 406 მანეთად დაქირავეთ ოს გზა მათთან და ისიც სიღამე იქნება მითითებული დიდი ოთახები გვარანობა? არა, სიღამე 6-7 არაზნაძე და სიღამე 12-13 არაზნაძე, რომელსაც ერთ-ერთი კვლავი ოთხი აკოშკა აქვს მარჯვ. სხვა უარსობაზე აღარას ვიტყვით. (თუ ვინმე აღიარებდა იმისთანა ოთხი ოთახების აღმშენებელი 1400 მანეთად და ისიც სასწავლებლის სიხლოვეს, რატომ არ მიეცა ნება მას და მათთან ფულიც, რომ ოთახების აღმშენებელს შეეღამოდა? თუ თითოთი სასწავლებლის სიხლოში არ იყო ოთხი ოთახი თავისუფალი, რათ დაანებეს ხელთუფელი შეიღოს სახლი ოთხი და ამით არ დაეყრეს? მაგრამ იმეთი და ოთხი ოთახის დაქირავეებისათვის 1400 მანეთის მიქცევა განზრახვის სასწავლებელს თუ ისე საძაბურს და უარსი იყო ხელთუფელი შეიღოს სახლი, როგორც თუ — იმ უცხადელს ყრილობას, რათ ჩინოვნი შეიღებდნენ ამ სახლში ერთი წლის განმავლობაში. აქას ვარდა, თუ თითოთი მღვდელს არ ოსრევენ მისამზადებელი კლასისათვის ოთახები დაქირავენას და თავის შეიღებს უკანე წყავეტებენ, ეს აქვს უფლება ძალითა სახლი დაქირავეებისათვის მათ?

თუ კითხვები, რომელზედაც შეუძლია სამღვდლოებამ მოსთხოვოს პასუხი მათგან და იმის შესახებ წერებს სასწავლებლის სამართველი.

1872 წელს ერთი სასწავლებლის წევრისაგან სამღვდლოების მართ, ყრილობაში იყო თურმე შეტანილი ოთახების აშენებაზე წინადადება.

ღრეს ეს გამოვიდა, რომ სამღვდლოებსა ოთხი ოთახის ქირათ სამს წელიწადში 1400 მანეთი უნდა მისცეს, როდესაც ამ ქირის ფულით ბევრათ შეეთეს ამ დაქირავებულს ოთახებზე ოთხ ოთახს აშენებს კაცს სასწავლებლის სიხლოვეს.

მაგრამ დაბუტები დარწმუნებული არიან, რომ ყოველად სამღვდლოთა ყოველ ღმერთს მიჰქცევს ამ გარემოებას და ოთახების შენებას დაწყებინებს სასწავლებლის სიხლოვეს მოსამზადებელი კლასისათვის, თანახმად ყრილობის თხოვნისა. ეს მიტომ არა დასაჯერი, რომ მღვდლებისაგან შემოსულის ფულს იგი მითთასში სემინარიის გასახსნელად აგრობენ და თუ სასწავლებლის სამართველი მღვდლების ფული სახლების ქირაში ასე უთავმოვლოდ, ათას წნეთობით, ხარჯა, მაშინ არც სემინარიისათვის დარჩება რამე და არც სასწავლებლისათვის.

— არტოლოგიის გენერალ-ლეიტენანტს ბარანოვსკის ერთგვარი ზარბაზანი გაუკეთებია, რომელიც თავისი იტენება თურმე, როცა ამ ზარბაზანს სკლიდენ წამლიან კალოდში ნაბრწყალი ჩავარდნილა და ამისგან ზარბაზანიც გამსყდრა და ერთი კაცი მოუკლავს და თვითონ ბარანოვსკიც ძალიან დაუჭრია.

— ბირჯის უწყებები გვატყობინებენ, რომ ახალი უნივერსიტეტის წესდების ძალიან ლეტივიტის სასწავლებელ-თითოეულსა სტუდენტმა წელიწადში ას ორმოცდაათი მანეთი უნდა გადახადოს ორმოცდაათი მანეთის მაგიერ, რომელიც აქამდის დაწესებული იყო.

— მსოფიისა და მურსკის რკინის გზაზედ პირველად დაუწყებულ ელექტრონიზმის განათება. ელექტრონის მზე, რომელიც ცეცხლის ეტლზედ იყო წინ მიკეთებული, თითქმის ნახევარს ვერსაზღვრავდა. მარცხი იქნებოდა, ჩვენს რკინის გზაზედაც შეიძლება ეს განათებული იარაღი. მაშინ სურათის მიტეში დამთავრებულია ტარება და სხვაგანაც ძლიერ გააადვილებდა და-ლა-მ ცეცხლის ეტლის სიარულს.

უცხო ქვეყნები

საზარანგაში.

ამბობენ, როგორც კი დაბრუნდება მარშალი მაკ-მაჰონი თავის მგზავრობისაგან პარიზში, მაშინვე გამოცემს დეკრეტს, რომ ნაციონალურ კრებაში რაც გაუქმებული მოვლენები არის ყველაზეთის კენჭს ყრა დადგინონ დაბუტებისათვის. მაკ-მაჰონი, როგორც იყრებიან, რწმუნდება საზარანგეთის მარტების ნახვის შემდეგ, რომ ხალხს თავისუფლება უთუოდ უნდა მიეცეს, ხალხი ყველგან უბახის მაკ-მაჰონს „გამომარჯოს მაკ-მაჰონს, რესპუბლიკის პრეზიდენტს! გაუმარჯოს რესპუბლიკას!“

მენისა და ლუარის დებარტმენტის კენჭის ყრას საშინლად გაუყვირებია პარიზელები. ეს დებარტმენტი მონარხის მომხრე მზრათ ითვლებოდა და არაფერს არ ეგონა რომ რესპუბლიკულს მონაპარტლებსა და ეხლანდელი მართებლობის კანდიდატებზედ მტერი კენჭი მოუდებოდა. მაგრამ გამოდგა რომ ორივე კანდიდატების კენჭს ოდენა მარტო ერთმა რესპუბლიკულმა მიიღო. ნამეტურ გაცხარებული არის მმართველობა დამარცხებისათვის, რადგანც მმართველობა ყოველის ღონისძიებას მშარობდა, რომ მისი კანდიდატი აღიწერა ხალხს ნაციონალურ კრებაში დაბუტებით. მინისტრები დარწმუნებული იყვნენ თურმე, რომ მაკ-მაჰონის მომხრე კანდიდატი სრულს გამარჯვებას ნახავდა ამ კენჭის ყრის შრომაში. რესპუბლიკული გზებზედა იო რას ამბობენ ამ საგანზედ: „ამ კენჭის ყრით ხალხმა ერთხელ კიდევ დაამტკიცა თავისი გადაწყვეტილი სურვილი, რა მისთვის თავისუფლება და სამართლიანობა! ამ კენჭის ყრამ გამოაჩინა ქვეყნის განიერება და გავება თავის-სარგებლობისა.“

ღმმა მოხუცებულს ბიზოს დაუბარებია, რომ იმის საფლავზედ არაფერი სიტყვა

არ წარმოუკეთებია, მაგრამ პოპულარტის პარტიზმა მიიწე წაიკითხა ბიზოს ანდერძი და შემდეგ ჩამოდინებ სიტყვა უთნა ბიზოს შეიღება და შეიღოს შეიღების. ბიზოთითონ სიკვდილის დროს საკვირველის გონიერებით დაგონებით ახლევდა თურმე დარბეგას თავის შეიღებს: „გმსახურეთ სამშობლოს“ — ეუბნებოდა მათ უქანასკნელი მინისტრი ლუი შილიოდა — ეს თუმცა ხმარათ გასაქირი და ძნელი საქმე, თუმცა შესაძლოა თქვენგან მსხვერპლის შეწირვაც დასპირდეს თქვენს ქვეყანას, მაგრამ ამას ნუ დაიარღვებთ. შერდგულეთ ხალხს, იზრამეთ საფრანგეთის დიდებისა და თავისუფლებისათვის, და დამიხატეთ მოქალაქეთა სიყვარული, სამშობლოს მაღლობა! ამ სიტყვების შემდეგ ბიზომ მშობლიანათ განუტევა სული.

ბაზენის გაქცევაზედ პოპულარტისა ჰყოფილა. სასაჯულოს დაუტუსაღებია ნახევარი წლით მიღებულ, ბაზენის ნაადუტანტე, რელიო და პლანტე ნახევარი წლით. სხვები გაუმარტოლებია. სასამართლო დარწმუნდა, რომ ბაზენი მართა თოკით წამოსულა ციხედგან. პოპულარტო ამაოზს თავის ბრალდებულს სიტყვაში: „ხელს, რომელიც იჭირდა ოდესმე საფრანგეთის სამართლო კეტიტს, არ გვადრებოდა თოკზე მოკვამდესათნამოკიდება. ბაზენს სიკვდილი უნდა ერჩა მზავს თავისუფლებასა,“ ამბობდა რესპუბლიკის წამომადგენელი.

მანდომის ძეგლი, რომელიც არის ბერმონიელების წინათმეტი ზარბაზნებისაგან ამოსხმული, ხელსაზღვე აღუგიათ წინანდელადილზედ, მანდომის მაინანზედ, მაგრამ არ არის გადაწყვეტილი მალა ისეც ნაციონალის ტატუა დადგან თუ სხვა რამ. მანამდის კი სამშვიდობო რეგულაციის დროში ფრიაოებს ძეგლზედ. ეს კოლონა კომმუნამ დაამო 71-წელში.

მარშალი მაკ-მაჰონი რესპუბლიკელების დასში გადმოსულა. ეს ფრიად შესანიშნავი ამბავია. იო როგორ მოგვიტობობენ გზებზე ამ ცელილებას: მაკ-მაჰონი 19 სექტემბერს მიიღოდა ცნებით თავის სეტიტო. ამ დროს იღამაც ხმა-მალა ასე მისილნი მარშალს: „გამომარჯოს იმპერატორს!“ პრეზიდენტი კოტა ხანს შეგდა ამ გვარი მიხალმების გამო, მაგრამ იმ წამსვე მოიხიდა ქული და მალა შესახა: „გამომარჯოს რესპუბლიკას!“

ნარკვი

— ბასთან ირმოცდაათი წელიწადი იქნება მას აქეთ, რაც რკინის გზა შემოიღებს და ეხლა თითქმის მიუღი ქვეყანა გარდაკრილ-გადმოჭრილია რკინის გზებით. შეელა რკინის გზის სიგე ეხლა ორას ოცდა ხუთი ათას ვერსტამდის არის თურმე. ამ გზებზედ ორმოცდა ათი ათასი ცეცხლის-ეტლია და ასი ათასამდის საშავრო და მილიონი და ორას ორმოცდა ათასამდე საქონლის სახლი კარებები.

— სეესტაპოლში ერთი კაცი ზღვაში ტანს იზანდა თურმე და შიგ ერთი ყუბმა-რა იზოვა ქარიშის ომის დროისა, მაგრამ რა კი მოკვებულმა ნაპირზედ გამოისროლა;

ყუმბარა მანინე გასკდაო. „შედგენილი ილიარი არ მომხდარა თურმე ამისაგან, მხოლოდ მოკვებელი ყმაწვილი ცოკათი დიქრავო.“

— ბელფასტის ქალაქში (ინგლისშია) მრთს ინგლისელი მეცნიერს წუთისათვის მეცნიერთ კრებისათვის ერთი ძლიერი ხანტურესო ლექცია მწიგნოსა და ხორცის ქუმიო მცენარეებზედ, რომელიც ამერიკაში იზრდებიან. ამ მცენარის ფურცელზედ რომ ბუზი, ან ხორცის ნაჭერი დასდით, ფურცელი მაშინვე შეიკეცება, გადასახმს ამ ბუზს, თუ ხორცის ნაჭერს რაღაც წვენსა, რომელიც ითხრონი გაქეცებიან და ამ გაქვილს საქმელს ფურცელი ნელ-ნელა სწოვს, როცა ნაკეში აღრა დარჩება რა, ფურცელი გაიშლება და ხელახლა საზრდის უტდეს. თუ მაგარი რამე დასდეთ ამ მცენარის ფურცელზედ, მაგალითად კენჭა ან ძვლი, მაშინაც შეიკეცება, მაგრამ იმ წამსვე ვახსნება თურმე და ურგებს კენჭსა და ძვალს გადაადგებს.

— შოველ-წლიე მთელს დედა-მიწაზედ 9000 მილიონი ფუთი ქვანახშირი ამოაქეთ თურმე საქვანახშირებედიდან. შევლზედ თუ არა დიდი საქვანახშირე ამერიკაში ყოფილა, რომელსაც 170 გოგარაფილი მილი (მილი შეიღ ვერსტა) სიგამე და 28 სიგანე აქვს თურმე. ინგლისის საქვანახშირეს შელის საგრაფოში 6 საქვნი განი ჰქონია და 48 ვერსტი სიგამე.

— შუარჩინებულეს თანამედროე სარდალს და მამულის-შვილს ბარბაზლის აუწერია ყველა ომები, რომელშიც იმას მოწაწილობა მიუღია და წიგნათ გამოუკეთა.

სამართველოს ცნობამიღვან

V.
მარცხ დედოფალი.

1036 წელს ბედნიერი და მამულის მოყვარე კათალიკონი მელქისედეკ მოკვდა და მის მოადილედ გახდა მოქროპოზი, რომელიც მელქისედეკის აღზრდილი იყო; მაგრამ ვერ იყო ისრეთი მხენ და მოქმედი, როგორც მისი მასწავლებელი, და არც რამე გავლენა ჰქონდა პოლიტიკაში. მაგრამ საქართველოს საბედნიეროდ ახლა კათალიკონის მავგიოდ პოლიტიკაში ჩერია ბაგრატი IV-ის დედა, მეფე ზორაგი I-ის ქტივი, მისივე დედოფალი.

ეს დედოფალი სომხეთის მეფის, არშაკუნანანების გვარდგან, ასული იყო და დაქირავების შემდეგ, დაწყო თავის პოლიტიკური მოქმედება მკვი არ არის, რომ მეფე ბაგრატი IV-ის დროს საქართველო ამის მხნობით, მეცლინეობით და მოქმედებით განძლიერდა. თუ არა ეს დედოფალი, მეექვი არა მაქვს, რომ საქართველო მტერებისაგან ამ დროს გაქვეტილი იქნებოდა. ბაგრატი III-ემ და ბიორგი I-მა საქართველო იზოდენად გააძლიერეს, რომ სამხრეთით იმას თავის პოლიტიკურს ნებაზე ვეღარ ათამაშებდა. ამ დროს საქართველოს თავისი გარკვეული პოლიტიკური მიზანი ჰქონდა, და საბედნიერის სამეფო კარს შედგენს ყურს აღარ უგდებდა. თუმცა ბაგრატი IV, როცა გამოედა, ცხა წლისა იყო, მაგრამ

X.
სექტემბრის 10-სა 1874 წელს.
რუსეთი
— როსტოვისა და მოლიტაევასის რკინის გზის კეთება ძლიერ ჩქარა მიდის წინ, როგორც გზებები ვაქსობებენ.

მარიამ დედოფლის რჩევით ცდილობდა მთელი საქართველოს ნაწილების შეერთებას და გარეშე მტრისთვის საზოგადო ძალით მოქმედებას. საბერძნეთის ეს ძლიერ სწინდა. იმისი მუდმისი პოლიტიკა ის იყო, რომ ის საბერძნეთის პროვინციად ყოფილიყო და საქორა დროს სპარსეთისათვის წინააღმდეგობა გაეწეინა. მაგრამ საქართველო კი თავისუფლებას ეძებდა და არა მხოლოდ სამსახურის გაწევა არც საბერძნეთისთვის და არც სპარსეთისთვის, ამისათვის იმპერატორმა მონსტანტინე VI-ემ გამოაცხადა საქართველოს პოლიტიკაზე თავისი უკმაყოფილება; მაგრამ ისრე მოკვდა, რომ ვერა შეასრულა თავისი ამბებით საქართველოს აკლდა. ის 1028 წელს მოკვდა და იმპერატორად გახდა რომანოზ პატრიარქი.

აქედან დაიწება მარიამ დედოფლის მოქმედება. შეიტყო თუ არა მონსტანტინეს საეკლესიო და რომანოზის გაიმპერატორება, მარიამ დედოფალმა გაგზავნა საბერძნეთში მელქისედეკ კათალიკოზი და ახოზენინა, რომ იმის საქართველოსთან რამე შეეწყვიტა. ზონიერმა კათალიკოზმა რომანოზს ჯერ გაიმპერატორება მიულოცა, შემდეგ სთხოვა, რომ საქართველოდან საბერძნეთის მეთაური ჯარები გაეყვინა. რომანოზმა აღარ უთხრა და შესწყვიტა რამე, გამოაცხადა სიყვარული და ღიღის საჩუქრებით გამოისტუმრა კათალიკოზი.

ამის შემდეგ საქართველოს უფრო დასამზიმდედლა და საბერძნეთის დასამეგობრებლად მესამე წელს ახლა მარიამ დედოფალი წავიდა საბერძნეთში რომანოზ იმპერატორთან და უთხრა, რომ მშვიდობისა და ერთობის ძიებისათვის მოვიდეთ, რათა აღიარა იესო ბრძოლა ქართველთა და ბერძენთა, და გლახანი დაწინაურებული და მუდრო იყვნენ, და კვლავ ძიებად პატივის მტრებადობისა, ძის თვისისათვის ერთობა არს ჩვეულება და წესი სახლისა მათისა, და მოყვანებისათვის ძის ცოლისა (ქარ. ცხოვ. გვერ. 221) რომანოზმა დედოფალს თხოვნა აღუსრულა: მაგრამსა მტრებადობა კვლავ მისცა და თავის ძის-წული მიღწეა მის ცოლათ დანიშნა. ამ სახით 1032 წელს საბერძნეთი და საქართველო დაზავდნენ.

მლენა დედოფალი მოვიდა მთეაისში და ჯერად დაიწერა 14 წლის ბაგრატ მეფეზე და დასარულა მთეაისის სობაროს აღწეუნება; მაგრამ ამის შემდეგ მალე მოკვდა და ბაგრატმა შეირთო მსგისთვის მთავრის ასული ბორენა, და ღურულუღისა.

ამის შემდეგ ბერძნებისა და ქართველების მეგობრობა კიდევ მოიშალა. და ბერძნებმა ღმირის, ბაგრატის მეფის ძის, შემწეობით დაიჭირეს ანაკოფია. რადგან ამ დროს საქართველოს შინაურის მტრის ამაოვნება და წინააღმდეგობა იმისათვის რომანოზის უსამართლობა დასთმო.

მაგრამ მარიამ დედოფალმა ანაკოფიის ნაცვლად უშოვა ანის ძალაქი. 1045 წელს სომხეთის მეფე ბაგრატ II ბერძნებმა მოკვლეს და უნდოდა სომხეთი დაეჭირა; მაგრამ სომხების სამ პარტიად გაიყვნენ. მათს ამაოვნებას უნდოდა მეფე ბაგრატ IV. ბაგრატმა შეიტყო თუ არა ეს ამბავი სომხეთის ვეტილეებისაგან, მაშინვე მივიდა და დაიჭირა ანის ძალაქი, მერმე მოვიდა აგრეთვე მარიამიცა და აუხსნა, რომ სომხის მეფის სენაქერიკის ასული ვარო, მაშინ მსულდ ანელოა ანის ბაგრატის დედას, რამეთუ მსულდ ბეზუღებს სომხის სენაქერიკს, სომხს მეფისა, აუხლი იყო მარიამ დედოფალი, ბაგრატის დედა (გვერ. 224). მაგრამ ამ დროს საქართველოსთვის უბე-

დურებო ის იყო, რომ 1038 წელს ლიპარიტ მარბელიანმა მოინდომა მთელიისის ძალაქის არაბებისთვის წართმევა და საქართველოდან შეერთება, მაგრამ ბაგრატ მეფეს მცირე წლოვანებისა გამო ჯერ არ გამოდებ პარტიკობა და ამისთვის სხვათა რჩევით უარი ჰყო მარბელიანის განზრახვა. მარბელიანს ბაგრატის ქცევა ისრე ეწინააღმდეგებოდა, რომ მეფეს მტრად გაუხდა და საქართველო ძლიერ შეაწეხა. ბაგრატმა ის ევრას ღონის ძიებით ველარ შეირთა. იმის უნდოდა მეფე ბაგრატის ძმა ღმირიტი. ამ განზრახვაში თავის სარგებლობისათვის მარბელიანს შეელოდნენ ბერძნების იმპერატორებოცა და ამისთვის საქართველო ძლიერ შეაწეხეს შინაურის განხეთქილებით; და თუკმ ბაგრატ მეფემ არ დაუთმო არაიის ღმირიტი, მაგრამ 1050 წელს იძულებული შეიქმნა ბაგრატ მეფე და დედოფალი მარიამი წასული იყვნენ საბერძნეთში და ეთხრნათ მონსტანტინე მონომახისთვის, რომ საქართველოს დასამზიმდედლად იმის მარბელიანისთვის შეეწეოდა არ მიეცა. მაგრამ მონსტანტინე მონომახმა მარბელიანის რჩევით ისინი დიდის პატივით შეინახა თავისთან სამსწელს იმდრომდე ვიდრე მარბელიანს არ მიზარებდნენ აღსაზრდელთა ბაგრატისთვის მიორგის. ბაგრატთან შესარიგებლად იმის შეიღის აღზრდას თხოვლობდა; მაგრამ ამ გეგმა აღზრდა მიველოპას ემგაფესებოდა, ამისათვის ბაგრატ თანახმა არ ხდებოდა და ამისათვის არც იმპერატორი უშეუბდა საბერძნეთიდან მეფეს და დედოფალს. ამ გეგმა გასაქირს მღვდლმარბელმა ბაგრატის დამ ბურანდუტმა ეშმაკობა იხარა. თავად აზნაურბის თანხმობით იმან მოიყვანა მეფის შვილი ბიორგი მართლის რუისის ეკლესიაში, აკურთხეს მეფედ და მისცეს მარბელიანს აღსაზრდელად და პატრონად (რევენტად) დაუყენეს ბურანდუტი. ამის შემდეგ ბურანდუტმა მონსტანტინე მონომახს გაუგზავნა ხალხის თხოვნა, რომ ის მის მფარველობას იხიოსც და ბაგრატის დაბრუნებას. მაშინ იმან დააპრუნა: ისინი მოვიდნენ იმერეთში და მოიტანეს დიდი სიმდიდრე, რომელთაც გაამყენიერეს სასახლე და ეკლესიები. მეფის მოსვლა იმერულესა და ქართველებს ძლიერ გაუხარდა; და რადგან მარბელიანს ძალიან სასტიკი იყო, ამისთვის ხულა-კლამახემა და მესგისთვის თვად-აზნაურობამ დაიჭირეს მარბელიანი და მისცეს ბაგრატ მეფეს. ბაგრატმა ის არ მოკლა და კიდევც განათავისუფლა; მაგრამ ხალხს ისრე სძულდა, რომ იმან საქართველოში ველარ გასძლო, წავიდა საბერძნეთში და იქ 1059 წელს მოკვდა (ქარ. ცხოვ. 227 და 228 გვერ.)

ამის შემდეგ ბაგრატმა დაამზიდა საქართველო; მაგრამ რომ საბერძნეთთან აღარ მოხდეს განხეთქილება, მარიამი წავიდა საბერძნეთში და იქ იმან და ბიორგი მოაწმინდელმა ჩაგონა მთელირე დედოფალი, რომ იმან ბაგრატის ასული მართა შეიღად გაიზარალოს. ის თანახმა გახდა. მართა გაგზავნეს ამ დროს მთელირე დედოფალი მოკვდა და მართა საბერძნეთის იმპერატორმა (ევრონებ მსაჯ კომენქმა) შეირთო. ამით საქართველო საბერძნეთის მხრით უფრო დამოუკიდებელი გახდა. მაგრამ იმისი მშვიდობიანობა 1064 წელს არასდროს დაარღვდა და ძლიერ ააზრა საქართველო. მერმე ბაგრატს სთხოვა დისწული, რომელიც სომხეთ მეფის ძიერიკეს ძინა და ბაგრატის დის ასული იყო; მაგრამ სომხეთის მეფემ ბაგრატს

უარი უთხრა, ამისათვის მარიამის რჩევით იმან დაამარცხა ძიერიკე და ძალათ მიათხოვა არაპასლან სულთანს. მართლის ცხოვრება 230-ს კახადონზე ასრე ამბობს: ხოლო მიხატებებსა მარასა ბურმეთა მეფესა ანისა მდღეობად გათხოვა დის წული თვისა და შერთა სპარსთა სულთანს. ასრეთა სასარგებლო და მოქმედი დედა იყო საქართველოსთვის მარიამ დედოფალი, მეფე ბაგრატ IV-ს დედა და ამისთვის ყველას უყვარდა. მეფე ბაგრატ რომ ცვლებოდა ასრე უთხრა დედას: მიწყალი შენ, რამეთუ ყოველი შობილი შენნი წარგეიქმნენ წინა, და ეგრეთა შენ მოკვდები (234 გვერ.) არა ჰგვანებია ახლანდელ ქართველების დედებს, რომელნიც იგიწყებენ სამშობლო ენას.

ინგლო ჯანაშვილი.

თხილისის საპარკო ბანკი.

თხილისის საეჭრო ბანკის სამართლებლო აცხადებს საყოველთაო საცნობად, რომ ბანკი 24 აგვისტოდან 1874 წ., ცვლილების მოხდენამდის, ასის თავნებ შეგვევის ზომით იღებს და იხდის სარგებელს:

Table with 2 columns: Description and Interest Rate. Includes items like 'სესხზე და სარგებლიან ქალღმრთელში', 'საქონლის გირაოში', and 'ხელად მიბარებულ ფულში'.

Table with 2 columns: Description and Interest Rate. Includes items like 'ხელად მიბარებულ ფულში', 'შესანაღდა მიბარებულში', and 'მთხოვანდის'.

შე— ის ალიხანოვი, მხანდარი და საეანელი ამ წლის პირველის რეკომენდირებ მიწვევით იმით, ესაქ სიმღერისა და ფორტეპიანოზე თამაშის სწავლა სურს, შამას შეკოლაში, მანსულის ქუჩაზე, მირზოების სახლში, რომელიც წინეთ მითხარავის იყო.

ისმოდება 10,000 ლამა,

რომელიც ახლად მოტანილი არაან საზღვრის გარეიდნა. მს ლამიები ბერძენ უყვითესა უწინდლებზედ, უყვითესი მოწყობლობის არაან, ასე რამე ცეცხლო არ გაუწინდლება. ისეიდება აგრეთვე კანდელირე და ყოველივე ლამებისათვის საჭირო ნივთები სხვა და სხვა სახისა და ფერისა. ლამების საშემოქმედი შეპურების სახლში, სასახლის წინ და მახადონი— მკუთხა, მორაბეცის მკვლის პირადიარ, მალაქს გარეთ მცხოვრებლებს შეუძლოანთ პირადიარ მაგანში გამოგზავნათ მოთხოვნები. იმედ მაქს, რომ პატივმული საზოგადოება უწინდებულად ყურადღებას მიაქცებს ამ ჩემს განცხადებას.

ვა. მამიაძე, ბ. მამიაძე, — ლეონტი რედქტორი მ. ლორთქიფანიძე

მ ცნობებ საზოგადოებას, რომ შექმნილი მთლიან კანტორას, სადაც მოიღებოდა წყარა და შედგენა, როგორც წავალ აგრეთვე თითოთ, ყოველი გვარის არმებისა, საჩივრებისა, პასუხებისა და სივლების პროცედურისა. მეილე რა გამოცდილება დიდს ხნის ნამსახვრობით ვითარცა მსგისი, ვგრეთვე ახალი საქმების წარმოებაში და წესებში, მე იმედ მაქს სინდინიანდ დამეყავიერო საქმების მექონის ხალხის მოთხოვნილება და სურვილი; მეილე მას დარგება და დეაყენო ისეთ საიმიდე გზაზედ, რომ ადვოკატო საქორა აღარ დარჩეს მისთვის და მომეტებულს ხარჯს ასცლოდეს. შას შრომისათვის მოვითხოვ ზომების.

ქალ. ას. სიმონ ივანეს ძე მესხი.

გილოზარაშვილი განცხადება

ისეიდება მთლიანში, მქეთივე ხელაძის სკამაში, ხანის ქუჩაზედ, ბებუთოვის სახლებში: 1.— სამხარეთლო წიგნი, შედგენილი ან. ბარბარე ჯორჯჯიჯიან. ფასი ერთი მინეთი. 2.— ბუნების ქარი, სასწავლებელი ჩინგის, შედგენილი იაკობ ბოგვაშვილისაგან. ფასი ცამეტი შაური. 3.— ანბანი და პირველი საკითხავი წიგნი, შედგენილი იაკობ ბოგვაშვილისაგან. ფასი ერთი შაური. 4.— საახალწლო რუმორბა, აქ. წერეთლისა. ფასი ხუთი შაური. 5.— ლექსები სახალხო სიმღერისაგან შედგენილი სტეფ. შამიაშვილისაგან. მაგიცეული სტეფ. ზარაფიასი. ფასი ერთი შაური. 6.— რჩეული ბარბარე იმბრძენ სიცრუისაგან, თქმული სახა მარბელიანისაგან გამოცემული სტეფ. ზარაფიასი. ფასი ერთი შაური. 7.— ლექსები და ანდაზები, შეკრებილი რაფ. შირსთავისა და ილ. შავკადასიანგან, გამოცემული ი. მელიქიშვილისა, და მქეთივე ხელაძისაგან. ფასი ერთი შაური. 8.— ლოცვანი საყოველღეო, გამოცემული მქეთივე ხელაძისაგან. ფასი ერთი შაური. 9.— ბეჭანიანი, გამოცემული ი. ნერსისიასი და არ. ძალანდაძისა. ფასი სამი შაური. 10.— ალექსიანი, გამოც. ი. ნერსისიასი და არ. ძალანდაძისაგან. ფასი ერთი შაური. 11.— შალექიანი, იმავე პირთა გამოცემული. ფასი ერთი შაური. 12.— წმინდა მარინეს წამება და ბარბარეანი, მთიევი, გამოც. ფასი შაური. 13.— დიდი მოურავი, ტრაგედია, თხზ. ანტონ შურტკეაძისა. ფასი ერთი მინეთი. 14.— მუთინის-დედის ბროშე, სასოფლო სესხებითი (ანუ ესახებითი) ამხანაგობის, ფასი ექვსი შაური. 15.— სობრძენი სიცრუის წიგნი, სრული გამოც. პეტრე შშიკაშვილისაგან. ფასი სამი შაური. 16.— ლეონტიანი, (ანუ ბურამიანი) თხზ. ლეონტიანიშვილისა. წიგნი პირველი. ფასი სამი შაური. 17.— ბრიგოლ მარბელიანის ლექსები, გამოც. პეტ. შშიკაშვილისა, ფასი სამი შაური. 18.— ჩეგებური საქმის ბოლო, მოთხრობა ან. შურტკეაძისა. ფასი ორი ანბანი. 19.— მარგვანი საამურთა საცოთხავთა, თარგმნილი და გმოცემული ქართველის ქალებისაგან. ფასი ორი ანბანი. 20.— ბიორგი მარსთავის თხზულებანი, ფასი ორი წიგნისა სამი ანბანი. 21.— ბეჭებების მოცულ კომპილსა, ფასი სამი შაური. 22.— შურნაისი ძრეული სწავლისა, მითო წიგნის ფასი სამი შაური. 23.— შურნაისი, სისკარის წმინდრები, მითო წიგნის, ფასი ხუთი შაური. ბარეშ ქალაქებში, ანუ სოფლებში, ესაქ სურს ამ წიგნების დაბარება, უნდა გამოიწეროს ამ აღრისთ: ვ. თელის, ტიპოგრაფი ე. ზელაძე, ია. ჰანსკოი ულჩი; ვ. დოზ. ბებუთოვა.